

ערב

סוגי ערבות

א. ג' סוגים

- **ערב סתם** – המלוה תובע את הלוה, ורק תובע את הערב אם הלוה אינו משלם
- **ערב קבלן** – המלוה יכול לתבוע או את הלוה או את הערב
- **ערב שלוף דוץ** – המלוה תובע את הערב

ב. בבא בתרא קעג-קעד.

מתני' המלוה את חבירו על ידי ערב לא יפרע מן הערב. ואם אמר לו "על מנת שאפרע ממי שארצה", יפרע מן הערב.

- רשב"ג אומר אם יש נכסים ללוה בין כך ובין כך לא יפרע מן הערב...

גמרא חסורי מחסרא והכי קתני:

- המלוה את חבירו על ידי ערב לא יפרע מן הערב. ואם אמר "על מנת שאפרע ממי שארצה", יפרע מן הערב. במה דברים אמורים? בשאין נכסים ללוה, אבל יש נכסים ללוה לא יפרע מן הערב. וקבלן, אף על פי שיש נכסים ללוה יפרע מן הקבלן.
- רבן שמעון בן גמליאל אומר אם יש נכסים ללוה, אחד זה [סתם] ואחד זה [קבלן] לא יפרע מהן.

ג. נתיבות שלום קע:א-ז-א

ומעתה יש מקום להסתפק לענין דיני רבית אם מה שאסרו בערב קבלן נאמר דוקא בקבלן... אך בערב סתם ה"ז מותר אף באומר "ממי שארצה אגבה", או דלענין רבית אין הדין תלוי בגדרי הערבות אלא דבכל גווני שתובעו תחלה אמרינן דהרבית מתרבה עליו מתחלה? ומסתמת הראשונים משמע לאסור גם בזה, וצ"ע.

ד. מגיד משנה הלכות מלוה ולוה פרק ה:ה

כלומר שלוף והנח הלוה ודוץ והתקע בי לגבות ממני.

ה. גדה סב ע"א

"קמוניא" - אמר רב יהודה שלוף דוץ.

ו. שו"ת אבני נזר חלק יורה דעה סימן קצו:ט

אף שבדיניהם הערב הוא שלוף דוץ, היינו שתחילה תובע הערב, אבל **אם לא פרע הערב חוזר אל הלוה כדמשמע מכל הפוסקים**, וכן כתב בח"י הר"ן להדיא [אף [אך?]] בתשו' הרשב"א המיוחסת לרמב"ן משמע שאין ללוה חיוב כלום].

ז. ר' רייזמן, הלכות ריבית עמ' 285 הערה 24

As a matter of practical halachah there really is no dispute; each case depends on the way the agreement is drawn up.

תשלומין לערב

ת. ט"ז יורה דעה סימן קע ס"ק ג (ערב סתם)

בהדיא כתב הרא"ש בתשובה הביאו ב"י סוף סימן קכ"ט בח"מ דמי שהבטיח לחבירו שכר שיהיה ערב בעדו צריך דוקא קנין שמע מיניה דהיתר גמור הוא בקבלת שכר להיות ערב וע"כ לומר דהשכירות הזו אינו שייך להלוואה אלא בעד שזה הערב עושה שיתן המלוה המעות ללוה ומקבל עליו הערב אחריות המעות באופן שיהיה המלוה בטוח יותר ולא עלה על דעת הערב כלל תחילה שיצטרך הוא לשלם דאם היה חושב כן ודאי לא היה ערב בעדו וא"כ אין שייך לומר שהשכירות יהיה רבית בשביל שיהיה מלוה שלו

ט. ט"ז יורה דעה סימן קע ס"ק ג (ערב קבלן)

שאלה: ראובן נתן שכר לשמעון שיהיה ערב קבלן בעדו נגד לוי שילוה לו מעות, אם יש בזה חשש רבית דשמא יצטרך שמעון לשלם הסך שהלוה לוי לראובן, ונמצא שיהיה ראובן לוה של שמעון והוה השכר רבית:

תשובה... יכול המלוה לתבוע את מי שירצה, נמצא דאין על שמעון שם "מלוה" לגבי ראובן, אלא שניהם יש עליהם שם "לוה" נגד לוי. ואין לך לומר דאחר שיצטרך שמעון לפרוע ללוי יפול אחר כך עליו [על שמעון] שם "מלוה" [לראובן], זה אינו... דבתר ההלוואה אזלינן דבאותה שעה לא היה הערב מלוה של הלוה, ומה שחוזר הערב ומקבל הפרעון אח"כ מן הלוה הוי ליה כאלו הלוה לו באותה שעה אותו סך שפרע לעובד כוכבים בשבילו, דהוה לוה וחייב להחזיר לו מה שפרע בשבילו...

י. ט"ז יורה דעה סימן קע ס"ק ג (ערב שלוף דוץ)

ודאי מי שנותן שכירות להערב שיתן הערב לבדו שטר עליו להמלוה, בזה ודאי אסור דהא תכף נעשה לוה שלו ולא של המלוה.

יא. ש"ך בנקה"כ קע

ואני חושך בזה דמכל מקום השכר לאו שכר הלוואה הוא אלא שכר מה שמתחייב הוא עצמו בעד חבירו, וכדומה שכן נוהגין להתיר.

יב. <http://www.laweb.co.il/bank-guaranty/>

- מנגנון הערבות הבנקאית מגלם בחובו שתי התקשרויות המתקיימות בנפרד. ניקח לדוגמא הסכם שכירות דירה, בו נוהגים חלק מבעלי הדירות להבטיח תשלום דמי השכירות באמצעות דרישת ערבות בנקאית
- במקרה זה, התקשרות אחת מתקיימת בין הבנק לבין המוטב – בעל הדירה. במישור זה מתחייב הבנק לשלם למוטב את הסכום שצוין בכתב הערבות, בהתקיים תנאי הערבות.
 - ההתקשרות השנייה הינה בין הבנק לחייב – שוכר הדירה. במישור זה מדובר בהתחייבות זו צדדית. לצורך אישור הערבות הבנקאית נדרש השוכר, שהינו לקוח של הבנק, לשלם לבנק עמלה בגובה מסוים ולהציג בטחונות נדרשים.
- שעה שהשוכר אינו עומד בהתחייבויותיו הכספיות כלפי המשכיר, יממש הבנק את הערבות ויפנה אל השוכר לצורך פירעונה.

ערב בהלוואה של ריבית המותרת

יג. ש"ך בנקה"כ קע

בט"ז ס"ק ה' השיג על רמ"א וכתב בהגהת אשר"י מיירי בשכבר נעשה לו ערב בעד הקרן ורבית [כלו' שכר שילם], ודבריו תמוהין דמה איסור יש לישראל להיות ערב בעד הרבית? אפי' בערב דשלוף דוץ ודאי ליכא איסורא כלל, דאטו אסור לומר "אני אתן לך רבית" או לחייב עצמו לתת רבית? ודאי ליכא איסורא אלא לתת רבית...

יד. בבא מציעא עא.-:

- תנו רבנן: "אל תקח מאתו נשך ותרבית" - אבל אתה נעשה לו ערב. "ערב למאן?
- אילימא ערב לישראל [כלו' להלוואה ברבית מישראל], והא תנא "אלו עוברין בלא תעשה: המלוה והלוה הערב והעדים!"
 - אלא לנכרי [כלו' להלוואה ברבית מנכרי]. וכיון דדיניה דנכרי דאזיל בתר ערבא, איהו גיהו [הערב] דקא שקיל מיניה רביתא! אמר רב ששת שקיבל עליו לזון בדיני ישראל. אי קיבל עליו לזון בדיני ישראל, רבית נמי לא לשקול! אמר רב ששת שקיבל עליו לזו ולא קיבל עליו לזו.

טו. רש"י מסכת בבא מציעא דף עא עמוד ב

לזון בדיני ישראל - יתבע מן הלוה תחילה, וכשלא ימצא אצלו - יגבה מן הערב.

טז. חידושי הרשב"א מסכת בבא מציעא דף עא עמוד ב

ואוקימנא כגון שקבל עליו נכרי המלוה לזון בדיני ישראל שלא לתבוע את הערב עד שיתבע את הלוה תחלה כדינו, כן פרש"י ז"ל וכן פירשו המפרשים שראיתי, ונמצא לפי פירושם דכל שנעשה הישראל קבלן לנכרי המלוה אסור. ועכשיו דיניהם של גוים ללכת אחר מי שירצו, ואפ"ה לא נמנעו ישראל בכל מקומות אלו מהיות ישראל לזון מנכרי וישראל חברו נעשה לו ערב, ואף על פי שאינו מקבל הנכרי לזון בדיני ישראל, ולא ראיתי לאחד מן הגדולים שמיחה בדבר...
אלא מסתברא לי דאין ערב ואפי' ערב קבלן עוברים... וערב דנכרי ערב דשלוף דוץ הוא...

יז. שו"ע יורה דעה קעא:

ישראל שלוה מעות מעובד כוכבים ברבית, אסור לישראל אחר להיות לו ערב, שכיון שבדיניהם תובע הערב תחלה, נמצא הערב תובע את ישראל ברבית שהערב חייב בה לעובד כוכבים. לפיכך אם קבל עליו העובד כוכבים שלא יתבע את הערב תחלה, הרי זה מותר... וי"א שאינו אסור אלא בערב שלוף דוץ (פירוש ערב שמנקה את הלוה מדין המלוה, כשלוף דוץ שהוא מין עשב שמיבשין אותו ורוחצין בו את הידים להעביר הזוהמא) דהיינו שאין דין המלוה עם הלוה כלל, שהוא יכול לדחותו אצל הערב.

יח. https://en.wikipedia.org/wiki/Letter_of_credit

A letter of credit is a method of payment that is an important part of international trade. They are particularly useful where the buyer and seller may not know each other personally and are separated by distance, differing laws in each country and different trading customs. It is generally considered that Letters of Credit offer a good balance of security between the buyer and the seller, because both the buyer and seller rely upon the security of banks and the banking system to ensure that payment is received and goods are provided. In a Letter of Credit transaction the goods are consigned to the order of the issuing bank, meaning that the bank will not release control of the goods until the buyer has either paid or undertaken to pay the bank for the documents.

In the event that the buyer is unable to make payment on the purchase, the seller may make a demand for payment on the bank. The bank will examine the beneficiary's demand and if it complies with the terms of the letter of credit, will honor the demand.

יט. ר' רייזמן, הלכות רבית עמ' 287

Guaranteeing A Bank Loan: Someone who cosigns on a bank loan has the status of an *areiv kablán*. This is because, at the present time, most loan agreements allow the bank to demand payment from the cosigner without obligating them to pursue the borrower first... One would therefore be prohibited from cosigning a loan which a non-Jewish bank extends to a Jew.

Joint Loans: When two Jews take a joint loan from a bank, each person actually borrows only half the money. Still, because it is a joint loan, each of them is liable for the entire loan. Since each of them is also responsible for his friend's portion of the loan, each is a guarantor for the other...

כ. חידושי הרשב"א מסכת קידושין דף ו עמוד ב

"[אם האשה אומרת] 'תן מנה לפלוני ואתקדש אני לך' מקודשת, מדין ערב." כלומר וחוזר הוא ואומר לה "התקדשי לי בהנאה זו שאני נותן מתנה זו לזה בדבורך," דערב נמי בההיא הנאה דקא מהימן ליה משתעבד, ולא מחמת גוף הממון ממש שאינו מקבלו...

כא. חידושי הרשב"א מסכת קידושין דף ח עמוד ב

והנכון כמ"ש למעלה דהתם בשאמרה "ואתקדש אני לך" ומקודשת מדין ערב קאמר, וכטעמא דמפרש התם בירושל': **נעשה העני זוכה [בכסף] לאשה מיד בעלה, וחוזר וזוכה לעצמו...**

כב. שו"ע יורה דעה קע

וכן עובד כוכבים שלוח מִישראל ברבית, אסור לישראל להיות לו ערב.

כג. ש"ך יורה דעה סימן קע ס"ק ג

סור לישראל להיות. ערב קבלן, אפ"ל אינו ערב שלוף דוין, משום דנמצא שממונו של מלוה מתרבה אצל הקבלן ואשתכח דישראל מישראל קא שקיל.

ערב רק על הקרן או רק על הרבית

כד. רמ"א יורה דעה קע:ב

ואם הישראל ערב לו בעד הקרן ולא בעד הרבית, אלא יש לו ליקח הרבית מן העובד כוכבים, או להיפך, שערב לו בעד הרבית ולא בעד הקרן, מותר.

כה. שו"ע יורה דעה קס:ג

מותר לומר לחבירו: הילך זוז והלוה עשרה דינרים לפלוני, והוא שלא יחזור ויקחנו מהלוה וגם לא יאמר הלוה למלוה: פלוני יתן בשבילי...

כו. ביאור הגר"א יורה דעה סימן קע:ח

ואם הישראל כו'. כיון דאינו נותן רבית אף על גב דהוא הלוה מ"מ אינו נותן העובד כוכבים **בשבילו** וע"ל סי' ק"ס סי"ג:

כז. ספר התרומות שער מו חלק ד אות י

אבל אם אמר לו כל זמן שמעותי ביד הגוי אתה נותן לי דינר בחדש אסור, דכיון שאם הגוי אינו פורע הוא חייב ליתן לו רבית נמצא באחריות הקרן עליו עד שיפרענו הרי זה [הערב] כלוה מעות מישראל ואומר לו כל זמן שאני נותן לך דינר רבית בחדש לא יהא לך רשות לכופני לפרוע לך הקרן.

כח. פתחי תשובה יורה דעה סימן קע:ג

ועיין (בתשובת נו"ב חלק ח"מ סימן למ"ד) אות כ"א שכתב דדברי הש"ך סתומים לדידי נראה דלא התיר הרמ"א אלא לזמן ידוע שלוח העובד כוכבים מישראל לשנה או לשנתיים בסך רבית ידוע אבל אם אין קצבה לדבר וכל זמן שלא יפרע העובד כוכבים יתחייב הערב זה אסור

כט. נתיבות שלום ק"ע:ב:טז

ואולי הכוונה דבאופן שאין קצבה להלוואה עלולה הרבית לעלות לסכום גבוה יותר מן הקרן, וממילא נמצא שהערב עלול לשלם את סך הקרן עם תוספת, ונמצא שהוא הלוה האמיתי.

אם הכסף נמסר דרך הערב

ל. רמ"א יורה דעה קע:ב

אם ישראל ערב ולקחן מידו, אף על פי שעושה בשביל העובד כוכבים, אסור.

לא. תרומת הדשן סימן שא

שאלה: ראובן יש לו כתב חוב על הנכרי בעשרים זהובים ובריבית בכל יום, ובא לשמעון ואמר לו קח ממני חצי החוב בה' זהובים ומעתה יעלה לך ריבית כל יום על חצי חלקך כמו לי, ואם תדאג שהחוב אינו בטוח הנה ערב לך עבור הקרן ה' זהובים שלך שלא תפסיד כלל, חשיב כה"ג קרוב לשכר ורחוק להפסד או לאו?

תשובה: יראה דיש להחמיר בדבר דנראה כה"ג חשיב קרוב לשכר ורחוק להפסד, שהרי שמעון הוא בטוח בקרן שלו שלא יפסיד בו כלל ואפשר שיגיע לו ג"כ ריבית וריוח.

וא"ת דכה"ג לא אסיר הואיל והשכר והריבית אינו בא לידו מישראל חבירו אלא מן הנכרי... מ"מ נראה דאין להתיר בנ"ד מכל הנ"י. דהא דשרינן התם דמצי ישראל למיהוי ערב לישראל חבירו עבור הנכרי בהלוואה בריבית, היינו דוקא היכא **שהישראל מלוה מעותיו לנכרי עצמו וחבירו הישראל נעשה ערב בשביל הנכרי**, כה"ג לא מיהזי כלל כמלוה חבירו בריבית. אבל בנ"ד דשמעון לא מלווה לנכרי וליתיה בהדיה אלא נותן מעותיו ליד ראובן על סמך הנכרי, וכיון שהוא קרוב לשכר ורחוק להפסד שהרי בטוח הוא בקרן שלו מיד ראובן איכא למימר ודאי דמיהזי כריבית הואיל והמעות ניתנות מיד ישראל זה ליד ישראל חבירו.